

Sellal kui Lääne-Euroopas on naistevastase vägivalda teemaga tegeletud juba paarkümmend aastat – lisaks inimõiguste kaitsele ka põhjusel, et perevägivald läheb ühiskonnale palju maksma kas või arstiabi ja ohvrite töövõimetuse tõttu –, pole Ida-Euroopas selle teema tõsidust paraku veel mõistetud.

Eestis nagu mitmel teiselgi üleminekumaal ei eksisteeri seadustes isegi perevägivalda mõistet.

Rahvusvaheline õigus on naiste kaitsmisele juba aasta-kümneid suurt tähelepanu pööranud: mitmed rahvusvahelised lepingud ja dokumendid käsitlevad naiste õigusi ja kaitset vägivalda eest. Rahvusvahelise õiguse tunnustatud põhimõte on, et riigil on positiivne kohustus kaitsta perekonda.

Tänavu juunis mõistis Euroopa inimõiguste kohus esmakordselt riigi süüdi põhjusel, et see ei suutnud pakkuda kaitset koduvägivalda eest: Türgi riiki kohustati ohvri perele maksma 36 500 eurot hüvitist. Asja andis kohtusse mõrvatud Türgi naise tütar Nahide Opuz, kes oli aastatel 1998–2002 korduvalt teatanud politseile, et vägivaldne abikaasa ohustab nii tema kui ka tema ema elu. Ka naise ema kirjutas võimudele eraldi avalduse, et teda on ähvardatud tappa. 2002. aastal algul mees ründaski oma ämma teda tulistades, mille tagajärjel naine suri.

Nimetatud kohtuasi tõi väga teravalt esile nii naiste haavatavuse pereliikmete poolt kui ka riigi kohustuse kaitsta naisi vägivalda eest. Kohtuasjas rõhutati, et perevägivalda tuleb suhtuda kui avaliku huvi, mitte aga kui era- või perekondlike huvide kaitsesse.

Euroopa inimõiguste kohus jõudis otsusele, et Türgi on rikkunud inimõiguste konventsiooni artikleid 2, 3, 13 ja 14 – riik pole suutnud rajada tõhusat õigussüsteemi, mis karistaks kõigi perevägivalda vormide eest ja pakuks ohvrile piisavat kaitset. Samuti ei näidanud riiklik ametivõim üles heasoovlikkust ega ennetanud vägivalda naise ja ta ema vastu. Kriminaalõigus-süsteemil ei olnud nimetatud juhtumi puhul hoiatavat mõju. Türgi võimud ei suutnud kaitsta naise õigust elule ja suhtusid mehe tegudesse tolerantset.

Kuritegu väärrikuse vastu

Lugedes seda Türgis toimunud lugu võib tuua paralleele Eestist. Ajakirjanduses on viimasel ajal ilmunud mitmeid lugusid perevägivaldast ja kohtulahenditest. Kahjuks viitavad needki sellele, et Eesti ei ole suutnud kaitsta naise õigust elule. Samuti ei ole Eesti suutnud rajada efektiivset õigussüsteemi, mis naisi kaitseks. Ja nagu viimasel ajal on avalikult öeldud, ei peeta sellise õigusruumi loomist isegi vajalikuks, sest ei suudeta aduda kriminaalõiguse hoiatavat mõju perevägivaldale.

On kurb tõdeda, et naistevastast vägivalda ei peeta Eestis inimõiguste rikkumiseks – kuriteoks naise väärrikuse vastu. Rahvusvahelise õiguse kohaselt on naistevastane vägivald kuritegu, mille toimepanijaid tuleb karistada ja ohvreid abistada. Tasub loota, et see rahvusvahelisel tasemel väljendatud põhimõte saab kunagi reaalsuseks ka Eestis. On ju Eesti tähelepanu perevägivalda temale juhitud mitmeid kordi, Eestile on antud soovitusi ja inimõigustega tegelevad organisatsioonid on osutanud perevägivalda probleemiga tegelemise vajalikkusele.

Nii leidis Euroopa Nõukogu inimõiguste erivolinik juba 2003. aastal Eestit külastades, et perevägivaldaga võitlemiseks on tähtis tugevdada õigusraamistikku ja et Eesti õigusaktid peaksid määratlema nii füüsilist kui ka psühholoogilist vägivalda.

ÜRO inimõiguste komitee 2004. aasta raport „Naistevastane vägivald Eestis” väidab, et meeste ja naiste üldine ebavõrdsus on loonud olukorra, kus naistevastane vägivald kujutab endast tõsist takistust soolise võrdsuse saavutamisele.

Samuti võib meenutada naiste diskrimineerimise likvideerimise komitee soovitusi, mis ütlevad selgelt, et Eesti peab võtma vastu eriseaduse. 2007. aastal ütles ÜRO piinamisvastane komitee, et Eesti peaks viivitamata uurima, vastutusele võtma ja karistama kõiki perevägivalda toimepanijaid ning koolitama õiguskaitseasutuste töötajaid koduvägivalda, sealhulgas seksuaalvägivalda teemal. Seega on Eestile antud mitmeid ja mitmeid kordi soovitusi tegeleda perevägivalda teemaga ja tugevdada õigusraamistikku. Kahjuks tuleb tõdeda, et nii ÜRO kui ka Euroopa Nõukogu soovitused on jäänud tähelepanuta ja neid ei peeta piisavalt tähtsateks. Sellest on kahju, sest tegelikult esitab perevägivald meie õigusloomele väljakutse, et probleemiga tegelema hakata.

Autor on Tallinna tehnikaülikooli õigusinstituudi inimõiguste keskuse soolise võrdõiguslikkuse õigusekspert.

<http://www.epl.ee/artikkel/477876>